

Recensio

Altarul Banatului.

Revista Mitropoliei Banatului.

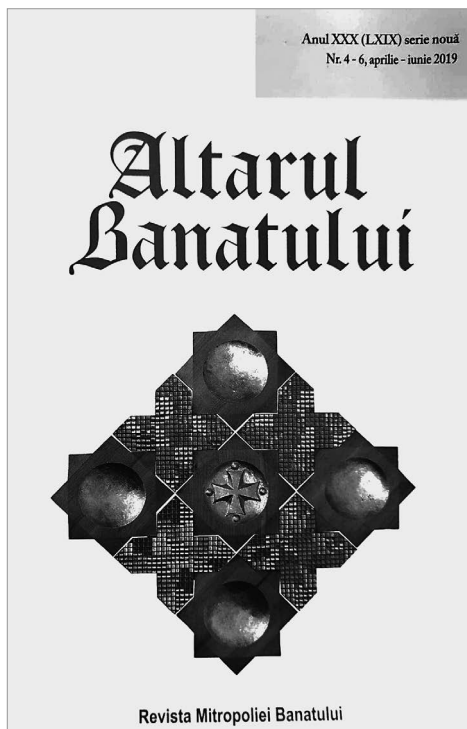
XXX (LXIX) új folyam, 2019/4–6. április–június,
ISSN 1220-8388, ISSN 9 771220-838001, 160 old.

A teológiai folyóirat három húsvéti pástorlevelet, öt tanulmányt, két prédikációt, *A múlt emlékei* rovatban két írást, a *Jegyzetek és kommentárok* rovatban két rövidebb dolgozatot, végül pedig hat könyvismertetést tartalmaz.

A három húsvéti pástorlevél szerzői Ioan, Temes és Bánság érseke, Timotei, az aradi egyházkerület érseke és Lucian, Karánsebes püspöke, akik meleg szeretettel köszöntik híveiket a húsvéti ünnepek alkalmából, és minden egyháztagnak Istentől megáldott, boldog húsvéti ünneplést kívánnak a maguk és a többi egyházi előjáró nevében.

Tanulmányok

Ioan Bude: *A szentségek és felszentelések újszövetségi alapjai. (X) V. rész. I. A bűnbánat (gyónás) szentsége Pál apostol leveleiben.* (19–31. old.) A folytatásban közölt tanulmány négy fejezetből áll, és Pál apostol leveleiből idéz olyan igehelyeket, ahol a bűnbánatról, illetve megtérésről esik szó, és röviden magyarázza azokat. Ioan Bude esperes elsősorban a papoknak és vallásánároknak, de ugyanakkor minden hívőnek ajánlja tanulmányát, és általa azt kívánja szemléltetni, hogy a megváltó Úr Jézus Krisztus, aki „tegnap, ma és mindörökké ugyanaz” (Zsid 13,8), élő

és ható módon van jelen egyházának minden tevékenységében.

Laurențiu-Victor Chililbaru: *Krisztológiai elemek Alexandriai Szent Cirill műveiben.* (32–53. old.) A szerző, aki teológiai tanár, arra a megállapításra jut, hogy Jézus Krisztus kettős – isteni és emberi – természetének tanítása világosan kitűnik Alexandriai Szent Cirill írásából, amelyek arról is tanúskodnak, hogy megvédte egyháza igaz tanításait a különféle szektás tanokkal szemben.

A nesztoriánusokkal szemben azt hirdette, hogy Jézus Krisztus hozzánk hasonlóan emberi természetet öltött magára: hozzánk hasonlóvá lett, kivéve a bűnt. Az Atya fiává fogadta őt, és mint aki a mennyben van, könyörgéseivel szüntelenül közbenjár érettünk. Alexandriai Szent Cirill tanítása fontos hivatkozási alap az ortodox egyház tantételeinek magyarázatában.

Laurian Micu: *Az egyházi zene meghatározó szerepe és fontossága a hitoktatásban.* (old. 54–65.) A tanulmány szerzője vallásanár, és ezt az elsődleges célt tűzte maga elé: kimutati és igazolni a vallásos zene és éneklés meghatározó szerepét és fontosságát, különös tekintettel az iskolai hitoktatás keretében. Sajnálattal állapítja meg, hogy ezen a területen még sok hiányosságot lehet észlelni. Ez annak is lehet tulajdonítani, hogy a kommunista rendszer évtizedei alatt tilos volt a „hitvalló és lelki éneklés” az iskolákban. Laurian Micu azt hangsúlyozza, hogy az vallásos zenének és a lelki énekek tanulásának helyet kell kapnia az iskolai oktatásban, mivel ezek sajátos módon hatnak a lélekre: olyan erőforrások, amelyek szeretetet sugároznak, és sajátos módon munkálják az ember és Isten, illetve ember és embertárs közti harmonikus kapcsolatot. Az ortodox egyházban nagy tradíciója van az ősi keleti egyházzene és vallásos éneklésnek, amelyet feltétlenül őrizni és ápolni kell, viszont manapság nagy szükség van arra is, hogy új és korsze-

rű zenét, éneklést vezessünk be iskolai hitoktatásunkba.

Şerban Drugaş: *A boldogságos Szűzanya magasztalása a Szentírásban.* (67–93. old.) A szerző azt emeli ki tanulmányának bevezetésében, hogy az ortodox egyházban, de különösen a román ortodoxiában fontos szerepet kap Jézus anyjának, Boldogságos Szűz Máriának magasztalása, és bibliai igeversék alapján igyekszik igazolni, hogy Mária, Jézus földi anyja, akit Isten különleges kiválasztásban részesített, nagyobb tiszteletet érdemel minden földi halandónál, amint azt Lukács evangéliumának első fejezete is nyilvánvalóan tükrözi: *Áldott vagy te az asszonyok között, és áldott a te méhed gyümölcse!* (1,42) ...*íme, mostantól fogva boldognak mond engem minden nemzetek...* (1,48) Jézus különös tisztelettel és szeretettel viseltetett anyja iránt. Ezt a szeretett tanítvány, János örököltette meg Jézus keresztre feszítésének és végső tusájának leírásában: *Amikor Jézus meglátta ott állni anyját, és azt a tanítványt, akit szeretett, így szólt anyjához: „Asszony, íme, a te fiad!” Azután így szólt a tanítványhoz: „Íme, a te anyád!” És ettől az órától fogva otthonába fogadta őt az a tanítvány.* (Jn 19,26–27) A tanulmány második részében Şerban Drugaş egyházának és saját véleményének ismertetésével hangsúlyozza: Jézusnak nem lehettek és nem is voltak vér szerinti testvérei.

Vasile-Eugen Suci: *Szempontok az egyházi ikonográfia művészetének megértéséhez.* (94–101. old.) A rövid tanulmány

szerzője a lippai Atanasie Marienescu Líceum vallásánára, aki 2019 szeptemberében védte meg doktori dolgozatát az aradi Aurel Vlaicu Egyetemen. Meglátása szerint az egyházi ikonográfia művészetének megértésében az az elsődleges szempont, hogy a templomok szentképei a láthatatlant hozzák közel hozzánk, az imádkozóhoz, és ugyanakkor tekintetünket a láthatatlan magasba emelik. Az ikonográfia művészetének megvan a maga sajátos dogmatikai tanítása. Ebben az ábrázolási módban „a látható találkozik a láthatatlannal”. Jézus ábrázolásában főképpen a világosság jelenik meg a sötét világban, és ez azt jelzi, hogy ő a világ világossága. Jézus emberi ábrázolása, az ő emberi, földi testté lételet jelenti, amely érettünk történt. Az egyházi ikonográfiában Isten kinyilatkoztatása jelenik meg, és azt szimbolizálja, hogy Isten belépett a történelembe. Az ikonográfia a „nyitott ablak” szerepét is betölti, amelyen keresztül betekintést nyerünk a mennyei világba. Vasile-Eugen Suciú így zárja tanulmányának összegzését: „Az ikonografikus ábrázolás hol jelként, hol pedig szimbolumként hozza be a történelembe egy valóság jelenlétét, és annak felismerését juttatja kifejezésre, hogy Isten alászállt hozzánk, Fiában a legmegfelelőbb módon lett szállása az emberiség számára.” (101. old.)

Homiletikai rész

Ionel Popescu: *Prédikáció Péter és Pál apostol ünnepére*. Alapige: Zsolt 19,5.

(102–108.) Az ortodox egyház a maga ősi rendje szerint minden év június 29-én ünnepli Péter és Pál apostol napját, és az ünnepi istentiszteleten külön megemlékeznek a két apostolról. Péter és Pál apostol az egyetemes egyház oszlopapostolai. Jézus Krisztus által elhívott és kiválasztott apostolok ők, akik által a Szentlélek munkálkodott. Dr. Ionel Popescu pap alkalmi prédikációja három részből áll. Az első részben Péter apostol, a másodikban Pál apostol életútját ismerteti, a harmadik részében pedig kettejük jelentőségét, missziói és gyülekezetalapítói munkásságát tárja az olvasó elé, és találónak tartja rájuk a 19. zsoltár 5. versét: *Szónkatuk kibat az egész földre, és a világ végére az ő mondásuk*.

Constantin Cilibia: *Prédikáció a szent házasságkötés szentségének alkalmára*. (109–111. old) Dr. Constantin Cilibia pap esketési beszédnek első részében több bibliai lókus alapján fejt ki a keresztyén házasságról szóló tanítást: 1Móz 2,1; Jn 15,12; 1Jn 4,16; Ef 5, 25–33. A beszéd második, terejedelmesebb részében külön-külön szólítja meg a vőlegényt és a menyasszonyt, a nászgyokokat és feleségüket, majd a lakodalmas gyülekezetet, és mindegyik csoport számára lelki útravalót, tanítást, intést és buzdítást ad át.

Elődeink nyomában

Tiberiu Ciobanu: *A középkori Bánság, Gheorghe Cotoşman írásaiban*. (113–123. old.) A szerző előadótanár a temesvári Ioan Slavici Egyetemen, és nagyon

termékeny irodalmi tevékenységet fejt ki, ugyanis mindeddig huszonnyolc könyve jelent meg. A tanulmánya címeiben jelzett Gheorghe Cotoșman 1904. szeptember 5-én született Nagyszentmiklóson. Iskolai tanulmányai befejezése után Aradon készült fel a papi szolgálatra, majd doktori címet szerzett a bukaresti ortodox teológián. 1937–1948 között a karánsebesi ortodox teológia egyháztörténeti professzora volt, 1948 és 1968 között pedig magas egyházi tisztségeket töltött be Temesváron. Történelmi vonatkozású kutatásai során különösképpen érdeklődött a középkori Bánság és annak egyházi élete iránt. Tanulmányainak és egyéb írásainak sora szinte megszámlálhatatlan. Több kitüntetésben volt része. Temesváron halt meg 1977. január 12-én. A szerző írásában Cotoșman egyházi és közéleti munkásságát mutatja be, s különösképpen az ortodox egyházban végzett tudományos munkásságát ismerteti. Sajnálattal állapítja meg, hogy Gheorghe Cotoșman írásainak feldolgozása még mindig várat magára, szorgalmazza műveinek ismeretetését, írásainak feldolgozását és kiadatását.

Petru Cristian Ciric: *Emlékezés a bán-sági falu emberségességének egyik ösztönző egyéniségére* (124–130. old.). A Román Ortodox Egyház szent zsinata 2018. október 25-én a következő keretprogramot hagyta jóvá a 2019. évre: „A román falvak (papok, tanítók és jeles községi bírók) esztendeje, Nicodim Munteanu és Iustin Moisescu pátriárka

és a szertartási könyvek fordítóinak emlékévé.” Daniel pátriárka az elnéptelenedett falvakról, a külföldre ment munkavállalók tömegéről szóló zsinati beköszöntő beszédében, amely elgondolkoztatja az ortodox egyházat. Mit tehet az egyház ebben a helyzetben? Különös szolgálat hárul a lelkészekre, az összetartás, az egyházközségek vezetése és pásztorlása terén. A rövid írás szerzője Trandafir Cocârlă világi előljáró életpályáját és munkásságát, ismerteti, aki külföldön is jó hazafiként, de különösen hívő ortodoxként tevékenykedett, és szolgálataival nagymértékben hozzájárult az ortodox egyház fejlődéséhez és ügyének előmozdításához. Nem volt ez valami könnyű vállalat a hajdani kommunista államban, amikor templomokat romboltak le, és gyülekezeteket szüntettek meg. Karánsebesen, Resicabányán és környékén személyes közbenjárásának köszönhető az egyházi élet fennmaradása. Ehhez hasonló és példamutató munkát fejtett ki a kultúra, a művelődés, valamint a turizmus vonatkozásában is.

Jegyzetek és kommentárok

Daniel pátriárka: *Teológiai jegyzetek* (1). (131–136. old) A sorozat első részében a pátriárka öt jegyzetet tesz közzé. Az első jegyzet Hitvalló Szent Maximosz írásértelmezésre vonatkozó elvét szemlélteti: „Egy csoda értelmezése egy másik csoda által, és ugyanakkor az egyik elrejtése a másikban.” Hadd idézzük a jegyzetből Szent Maximosz egyik

példáját Dániel pátriárka tolmácsolásában: „Hitvalló Szent Maximosz Isten Fia testté lételére utal: test szerinti születésére Szent Szűz Máriától és a Szentlélektől, aki megőrizte az Úr anyja szüzességének pecséiteit és ugyanakkor az ő örök Anya és szűz tulajdonságát. Hitvalló Szent Maximosz meglátása szerint az »Anya« csodáját a »szűz csodája« magyarázza, és az »Anya« tulajdonság a »szűz csodája«-ban rejtetik el.” (131. old.)

Az ortodoxia szőlőtöve és annak szőlővesszői (vö. Jn 15,1–16) című jegyzetben ezt olvashatjuk többek között: „Minden keresztyén, akit a Szentháromság nevében keresztelek meg, a Szentlélek kegyelmében megfürdetett termő szőlővesszővé lesz az ortodox szőlőtőn, és gyümölcsöt terem gondolkozásban, beszédben és keresztyénekhez illő cselekedetben.” (132. old.) A továbbiakban a következő jegyzetcímekeket olvashatjuk: *Jegyzetek az objektív megváltás és a szubjektív megváltás margójára; A mindenütt jelenvalóság vízszintese és a jelen függőlegese; Az ihlet pillanata.*

Daniel Lemeni: *A jövevényesség és annak jelentősége az aszkézisben, és a korai szerzetességben.* (137–142. old.) Daniel Lemeni írása fölött ezt a mottót olvashatjuk:

„*Jövevény vagyok a földön...*” (Zsolt 119,19)

A szerzetesi, de különösen a remete-életmód egyik aszketikus jellemvonása a világi élettől való elvonulás, elszigetelődés, amelynek két változata van: a lelki és a testi. Az elvonulásnak és szigetelődésnek ószövetségi előképei vannak. Ilyen például a választott nép negyven évet tartó pusztai vándorlása, életmódja. Hogyan lesz valaki szerzetessé? Úgy, hogy elszigetelődik a világtól és annak eseményeitől, önként vállalja az aszketikus életmódot, és betarja a szerzetesség számára előírt törvényeket. Daniel Lemeni ismerteti a jövevényesség (ξειτεία) szó jelentését, és azt három idézetre támaszkodva minden keresztyén emberre alkalmazza. „[...] noha a keresztyének a világban élnek, nem élnek a világ szerint” (Hermász Pásztor). *Szeretteim, kérlek titeket mint jövevényeket és idegeneket, tartóztassátok meg magatokat a testi vágyaktól, amelyek a lélek ellen barcolnak.* (1 Pt 2,11) *Ha e világból valók volnátok, a világ szeretné a magáét, de mivel nem e világból valók vagytok, hanem én választottalak ki titeket a világból, azért gyűlöl titeket a világ.* (Jn 15,19)

Bányai László